

HOGYAN ÉPÍTKEZZÜNK?

Építkezési, családiház-, építési, belső-berendezési, partelláziási-tanácsadó

Elrontott és egyre romló közterek Budapesten

Miképpen lehetne a budapesti köztereket művésziesen rendezni? Van-e remény arra, hogy a meglévő tereken javithassunk?

A Dunaparti, a budai hegyvidék, a Gellért-hegy, a Vár, a hidak és mindnyájunk által közsímsert sok egyéb része a fővárosnak oly szépségek és részben a természet, részben emberi kéz és szellem alkotásai, hogy messze földről zarándokolnak hozzánk műértő és világlátott utazók és szakértők, akik teljes elismeréssel adóznak és viszik hírül azt, amit itt láttak. Természetesen mint minden nagyvárosnak, vannak Budapestnek is hibái. A szűk dunaparti korzó, a korzó elé épített villamos a szűkre méretezett Nagykörut és Kiskörut, a perspektíva nélküli Szent István Bazilika az Operaház, a hegynek vezetett Erzsébet-híd hibás, sőt hiányosan, ötlet-szerűen készült városrendezési munkák. Ezek némelyikén lehet még segíteni, de vannak oly helyrehozhatatlan művek is, melyek belátható időn belül nem javíthatók meg, illetve nem alakíthatók át.

Vannak azonban szép fővárosunknak teljesen elhanyagolt oly részei és részletei, melyeket sürgősen lehet és kellene segíteni. Ezek a közterek, a forgalmi gócpontok, az ut-és utcakereszteződések, melyek némelyike úgy a forgalom lebonyolítása, de különösen artisztikus és városrendezési szempontból sürgős rendezésre szorul.

Roszsabb a Kálvin-tér mint a háború előtt volt

Legelső sorban a Kálvin teret vegyük szemügyre. Vigasztalan városképek sorozata. Az egyik oldalon a jótömegű és elfogadható összbnyomású régi református templom, melyhez részben régi, részben új izléstelen és vásári benyomást keltő kétemeletes sivar bérházak vannak ragasztva. Ezt az összeépítést a székesfőváros a háború előtt meg akarta szüntetni, a kálvintéri templomot modern bérházcsoporthoz akarta ékelni, de a terv csak terv maradt, ma rosszabb a Kálvin térnek ez az oldala, mint a háború előtt volt. A körut felé váltakozó magasságú, méretű, stílusú, régi s új nyugtalan bérházak sorozata nyugtalanítja a szemlélőt. A körutak felé jobbra és balra sem nagyon kellemes a látvány, — még a Nemzeti Múzeum felé kedvezőbb a kép. A Baross-utca, Üllői-ut, Kecskeméti-utca, Ráday-utca sokfelé ágazó utvonalai, a részben túlkeskeny, részben agyon-szabályozott háztömbjei nagyon sivar és szíjtel-es városképet nyújtanak. A kálvintéri szökőkút az egyetlen artisztikus látnivaló, melyen megnyugszik a szem.

Autobusz, villamos, kocsit, gyalogut, összevisszasága, összevissza szabdal, szerteszéjjelfutó uttestek, szigetek, kövezet, aszfalt sokféle sége félelmetes és megfélemlítő labirintusba vész. Jöidegzeti, bátor járókelőnek kell lennie annak, aki ép bőrrel át tud itt vergődni egyik oldalról a másikra.

A főváros is belátta már e terének megoldatlanságát és tervpályázatot írt ki a Kálvin-tér rendezésére. Kíváncsian várjuk, mily eredménnyel jár a kiírás, mily tervekkel és eszmékkel jönnek városrendező művészeink és mérnökeink, hogyan lehet pacifikálni a Kálvin-térnek mai rendezetlen és egységtelen állapotát. Talán lehetséges egységes utvezetéssel, térképezéssel valamit elérni, a forgalmat, a gyalogjárók és közlekedési eszközök forgalmát megrendszabályozni, de hogyan lehet megrendszabályozni a tértövező házak nyugtalan és össze nem hangolt együttesét?! Ennek megoldása nehéz és kilátástalan. Az egydimenziós sík terület lehet rendezni, de a sokmillió pengő értékű, sokemeletes bérházakat, a régiakat és újakat szanálni nem lehet. Rosszmájú építésszek szerint ezen a téren már csak földrengés vagy tűzvész segítenél!

Le kell borotválni az Anker-palota izléstelen guláját

Deák-tér. A legkülönbözőbb értékű városképeket láthatjuk itt. Az Adria-palota felé kifogástalan a tér, érdekes és hangulatos az Erzsébet-tér zöldelő parkjával és lombjaival, a budai hegyek ködbevesző kis izelítőjével, sőt még a magastornyos, kupolás Modern és Breiter-féle bérház sem rossz, különösen este kedvező sziluetijével. Az Anker-palota felé annál rosszabb és szomorubb, Szép Budapestünknek ez egyik legnagyobb szégyenfoltja. Nem tudom, ki tervezhette ezt a monstrumot, de a nemzeti vagy fővárosi munkaprogram egyik pontjánál kellene felvenni azt, hogy az Anker-palota bombasztikus, üres, kívül-belül üres bádög- és gipsztornyait, gula-, valamint egyéb kurcs- és fel-fuvalkodott építményeit leborotváltják. Az egész ház nagyon izléstelen és nagyon rossz, de ami a főpárkány felett van, az a közizlés szempontjából fölötte veszedelmes is. Ajánlatos volna, ha a főváros és a Közmunkatanács egyesült erővel elrendelné a főpárkány feletti rész teljes lebontását; a háztulajdonos, de az egész főváros millió lakosával csak hálás lehetne eme szerencsés radikális intézkedéséért.

A Törökszobros kétemeletes ház vidékies, de legalább kedves és kellemes. Bizonyára nem soká maradt ott és teret ad egy hatalmas, remélhetőleg toronyszerű felhőkarcolónak, amelynek ily épületre alkalmasabb hely nem igen van Budapesten. A Deák-térnek patriárkális evangélikus temploma mindig ott maradhat, művés-

ziesen és hangulatosan kell majd melléje építeni a jövőben az evangélikus egyháznak leendő bérpalotáit. Közlekedés szempontjából, bár itt is sok utca torkol belé a térbe, szerencsésebb és vigasztalóbb a helyzet, mint a Kálvin-térnél. Az Orczy-ház felépítésével, de különösen, ha az Anker-palotát leskalpolják, a Deák-tér artisztikus és érdekes nagyvárosi térré alakulhat még.

A rossz városrendezés iskolapéldája

Erzsébet-szobor tere. Egyike a legkellemesebb városképeknek. Minden oldalról meglepés éri a szemlélőt. Jó és rossz meglepetések. A szobormű élvezs a téren, viszont agyoncsapja a Piarista-palotát, de a Piarista-palota is nyomja a szobrot. Ezen már segíteni bajosan lehet. A templom, különösen mióta szabaddá tették, remélhetőleg sikerül és hozzáértő restaurálás után bizonyára értékes és festői látnivalója lesz műemlékekben oly szegény fővárosunknak. A Duna felé a kiltás és kép kifogástalan, festői, bájos és színes. Ezt elrontani még nem lehetett. De marad a negyedik oldal, a Piarista-utca házsora. Ezen sürgősen és radikálisan segíteni kellene! Ily vigasztalan és tarkabarka, zürzavaros házsora kevés van városunknak; iskolapéldája annak, hogyan nem szabad építeni, illetve hogy mit nem lett volna szabad engedélyezni a városnak és közmunkatanácsnak. Sürgősen pályázatot kell kiírni arra, hogy az előbb említett két hatóság anyagi hozzájárulásával hogyan lehetne egyöntetűvé tenni a térnek eme szomorúan zürzavaros, északi oldalát.

Egyre romlik a Berli-tér képe

Berli-tér. Éppen a háború utáni években rontották el, amikor pedig már sejteni kezdték hogy mi az a városkép és mit szabad és mit nem szabad építeni közterén. A Nyugati pályaudvar bérházát vagy üzletházát, az új kétemeletes irodaházát le kellene bontani és azokat a térhez kell eszatozni, szabad üres közterületé kell tenni. Vagy parkirozni kell azokat részben és rendezni kell a forgalmat, amelynek ma legalább közforgalmi szempontból kellemes szigete a közepén lévő „sziget”, hová menekülni tud az élénk forgalom elől az, aki nem ismeri ki magát a szövevényes uthalózathatban. A Nyugati pályaudvar raktárait ki kellene telepíteni, mert nem való ma már világvárosi pályaudvar tözsomszédságába ily értéktelen raktárházsor, ode parkot kell létesíteni, vagy üzletházakat építeni, esetleg bérházakat. Így soká nem maradhat a Váci-ut eleje, amely ma is ócskavasasoknak és utcai szabad raktáraknak sorozata.

Vannak azonban szép tereink is...

Az Erzsébet-tér magas fáival, szép parkjaival, változatos, eléggé összhangzatos házsoraival, hol jól megérnek egymás mellett régi és új házak is. Ami rossz és amit nem óhajtunk látni, azt jótékony lombzatával eltakarják a verébesiripelestől hangos fák és fasorok.

A Vörösmarty-térnek nagyvárosi előkelő hangulata van. Háza jók és nyugodt hatást adnak. A közepén lévő fehér márványszobor méreteiben és színében is jól illik a magas palotákhoz. Forgalmi megoldása jó és egyszerű.

Ferenc József-tér. Aki a Lánchidon jön át Budától Pestre változatos és érdekes városképeket láthat. A Ferenc József-térnek két szemben lévő oldala jól kiegyensúlyozott, nyugodt és harmonikus, a Dunával párhuzamos téroldal ellenben annál különösebb. A Gresham-palota fantasztikus és tulszínes sziluetijével a Kelet-kedelmi Bank nehézkes és bombasztikus agyonhalmozott telözete versejez. A másik oldalon az alacsony, nyugodt és provinciális jellegű főkapitányság sehogysen találja a helyét. Ezen kell, de lehet még segíteni. Minél nyugodtabb tömegű, egyszerű körvonala oly épület kínálkozik e helyre, amely a Lánchid nagyvonala és nemes stílusában, az Akadémia kifogástalan tömegével rokonmodorban, kiegyensúlyozza a két új gigantikus palota nyugtalanságát. A két parktűkőr és a két régi szoborral jó és kellemes...

József-tér. Egyike legszebb és lehangulatosabb kis tereinek, itt látható Budapest legjobb szobra, egyik legkedvesebb kis parkja, de kár, hogy a Hitelbank agyoncifrázott és részleteiben olcsó halásokra törekvő homlokzata agyonvágja az intím kis teret. Mennyivel jobb a másik oldalon lévő nyugodt és kellemes összhatású angol biztosító palota.

Kossuth Lajos-tér és Szabadság-tér. Két újabb térképzés, melynek összhatása kellemes, kedvező, nagyvárosias. Vannak itt-ott kellemetlen és nem összhangzó akkordok és színteltek, de az összkép és véroskép mindkét térnél művészies, hangulatos, nagyvonala és impozáns.

Sztivessy Tibor
műépítész.

Szent Lukács Pálma-nyugovillandó

Télen-nyáron nyitva
Telefon: 56-0-80